

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПРОСТОРІВ ВЕЛИКИХ МІСТ»

Студентки 4 курсу, 16 групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

Науковий керівник
канд. екон. наук,
доцент

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

Перетяцько
Анни
Вадимівни

Лазебна
Ірина
Василівна

Головня
Юлія
Ігорівна

Київ 2022

Державний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології.

Кафедра публічного управління та адміністрування.

Освітній ступінь: бакалавр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри

«01» грудня 2021 р.

Завдання на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студентці

Перетятко Анні Вадимівні

1. Тема випускного кваліфікаційного

«ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПРОСТОРІВ ВЕЛИКИХ МІСТ»

Затверджена наказом ректора від «26» листопада 2021 р. № 3884

2. Строк здачі студентом закінченого: 05.06.2022

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту) - надання практичних рекомендацій для підвищення ефективності процесу формування публічних просторів Деснянської РДА.

Об'єкт дослідження - процес становлення публічних просторів у великих містах на прикладі Деснянської РДА м. Києва.

Предмет дослідження - теоретико-методичні та прикладні основи формування публічних просторів великих міст.

4. Зміст випускного кваліфікаційного роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПРОСТОРІВ ВЕЛИКИХ МІСТ

1.1 Причини та передумови появи публічних просторів у сучасних містах

1.2. Сучасний стан формування публічних просторів Деснянської РДА

РОЗДІЛ 2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПРОСТОРІВ ВЕЛИКИХ МІСТ (НА ПРИКЛАДІ ДЕСНЯНСЬКОЇ РДА М. КИЄВА)

2.1. Напрями удосконалення формування публічних просторів Деснянської РДА

2.2. Громадський бюджет участі як інструмент впливу на формування публічних просторів: рекомендації для покращення

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТОК

5. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 20.11.2021	20.11.2021
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 05.01.2022	05.01.2022
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.03.2022	20.03.2022
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.04.2022	20.04.2022
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи	До 23.05.2022	23.05.2022
6	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 01.06.2022	01.06.2022
7	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	01-05.06.2022	01-05.06.2022
10	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 10.06.2022	До 10.06.2022
11	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «01» грудня 2022 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Лазебна І. В.

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Гарант освітньої програми Головня Ю. І.

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Завдання прийняла до написання студентка

Перетяцько А. В.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук керівника випускного кваліфікаційної роботи (проекту)

Випускна кваліфікаційна робота написана на актуальну тему. Розкриває теоретичні аспекти розвитку і функціонування публічних просторів. Успішне місто повинне мати успішні публічні простори. Останні, в свою чергу, сприяють позитивним змінам у місті, що проявляється через посилення соціальної єдності його громади, зростання туристичної та інвестиційної привабливості міста, поліпшення умов і якості життя населення та, врешті-решт, виникнення підстав для мешканців пишатися своїм містом.

В роботі містяться ілюстративні матеріали, які наочно розкривають сутність теми. Надані пропозиції щодо удосконалення формування публічних просторів Деснянської РДА. Описані види публічних просторів Деснянського району.

Але по роботі були недоліки і зауваження, які студентка намагалася усунути: написання роботи в публіцистичному стилі, не науково; уточнювалася база написання ВКР відповідно до наказу х- Деснянська РДА; розділ 2 немає конкретики, відсутні конкретні напрями удосконалення та рекомендації щодо покращення публічних просторів Деснянської РДА; відсутні ілюстративні матеріали; оформлення роботи, вступ і висновки не відповідають вимогам до написання ВКР; оновити і доопрацювати літературу.

В цілому роботу було доопрацьовано, усунуто зауваження і робота може бути допущена до захисту.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист

Головня Юлія Ігорівна

(ПІБ, підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студентки Перетяцько А. В. може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми: Головня Ю. І.

(прізвище, ініціали, підпис)

Завідувач кафедри Новікова Н. Л.

(прізвище, ініціали, підпис)

«10» червня 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
1. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПРОСТОРІВ ВЕЛИКИХ МІСТ	8
1.1 Причини та передумови появи публічних просторів у сучасних містах.....	8
1.2 Сучасний стан формування публічних просторів Деснянської РДА	14
2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПРОСТОРІВ ВЕЛИКИХ МІСТ НА ПРИКЛАДІ М. КИЄВА	21
2.1 Напрями удосконалення формування публічних просторів Деснянської РДА	21
2.2 Громадський бюджет участі як інструмент впливу на формування публічних просторів: рекомендації для покращення.....	25
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	31
ДОДАТОК	37

ВСТУП

Актуальність теми випускної кваліфікаційної роботи. Концепт публічних просторів існує майже з самого початку історії цивілізованого світу: починаючи грецькими «агорами» та закінчуючи сучасними парками і бульварами. Вони постійно знаходились у процесі змін, адаптації до різних реалій життя – під впливом історичних та політичних чинників.

Незважаючи на те, що такі простори створювались саме для соціуму, при їх формуванні думка раніше зазначеної зацікавленої групи майже не враховувалась. Зараз ситуація не є кращою – адміністративні процеси, пов'язані зі створенням публічних просторів, все ще закриті. І цей факт є лише одним зі списку чинників проблематики при формуванні публічних просторів.

Необхідність дослідження та виявлення нових ефективних рекомендацій для процесу формування публічних просторів обумовлює той факт, що вони завжди були важливою частиною соціуму. Публічні простори існують на території України та світу з найдавніших часів, і вони не залишаються незмінними, вимагаючи тим самим постійної уваги з боку науковців та практиків задля покращення їхніх соціальних функцій. Особливо це стосується українських реалій, адже наукова зацікавленість явищем публічних просторів в нашій державі з'явилась не дуже давно, а активним дослідженням і зовсім декілька років. Зокрема, практичні застосування напрацювань українських науковців майже не спостерігаються.

Процес формування публічних просторів вивчали наступні автори: Н. Білошицька [5], С. Ю. Лукін [18-20], О. С. Савченко [42], О. Севрук [43] та інші.

Метою дослідження є надання практичних рекомендацій для підвищення ефективності процесу формування публічних просторів Деснянської РДА.

Завданнями дослідження є:

1. Визначити причини та передумови появи публічних просторів у сучасних містах за допомогою аналізу історії становлення публічних просторів.

2. Проаналізувати сучасний стан формування публічних просторів Деснянської РДА.

3. Запропонувати напрями удосконалення формування публічних просторів Деснянської РДА на основі наявних теоретичних напрацювань та успішно реалізованих кейсів.

4. Розробити рекомендації для покращення інститутів Громадського бюджету участі, який є інструментом впливу на формування публічних просторів.

Об'єктом дослідження є процес становлення публічних просторів у великих містах на прикладі Деснянської РДА м. Києва.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні основи формування публічних просторів великих міст.

Методами дослідження, що були використані задля реалізації поставлених завдань, є: аналіз теоретичних джерел інформації – для визначення причин та передумов появи публічних просторів (п. 1.1); метод аналізу і синтезу – для вивчення сучасного стану публічних просторів Деснянської РДА та для виділення напрямів удосконалення їх формування (п. 1.2, 2.1); метод класифікації – для формування рекомендацій щодо покращення такого інструменту впливу на формування публічних просторів як Громадський бюджет участі (п. 2.2).

Практичною цінністю випускної кваліфікаційної роботи є можливість майбутнього використання розроблених рекомендацій щодо формування публічних просторів задля підвищення ефективності процесу створення публічних просторів.

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел і додатків. Основний текст роботи становить 25 сторінок, в т.ч. 6 рисунків та 3 таблиці. Список використаних джерел містить 59 найменувань, викладений на 5 сторінках. Робота містить 1 додаток, викладений на 1 сторінці.

РОЗДІЛ 1

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПРОСТОРІВ ВЕЛИКИХ МІСТ

1.1 Причини та передумови появи публічних просторів у сучасних містах

Прийнято вважати, що публічні простори – це «всі простори, відкриті та доступні для всіх представників публіки в суспільстві в принципі, хоча не обов’язково на практиці». Це досить всеоб’ємне визначення даного терміну, що було запропоноване американськими соціологами Захарією Ніл та Ентоном Орам [58].

Такі простори з’явилися давно, ще за прадавніх часів. І тоді вони мали більш чітко визначене призначення. Більш того, публічні простори існували впродовж усього існування людства як соціального суспільства, видозмінюючись під впливом історичних процесів. Для того, щоб зрозуміти, яким саме чином вони збереглися до наших часів, потрібно визначити як вони з’явилися і чому набули популярності.

Публічні простори беруть свій початок у Стародавній Греції. На демократично-стародавнє походження публічних просторів натякає і етимологія. А саме латинське походження слова «публіка», що показано на рис. 1.1.

Рис. 1.1 Походження слова «публіка»

Джерело: розроблено автором на основі [37].

У містах античності існували площі, які називались «агора». Вони були безпосереднім проявленням демократичних засад тих часів. Навколо агор розташовували храмові та державні споруди, а також різні майстерні та крамниці; ці площі були центром суспільного життя [47].

Існування та ефективне функціонування агор пояснюється тим фактом, що стародавні міста, навіть найбільші з них, були досить малонаселеними у порівнянні з їхніми сучасними нащадками. Наприклад, Ольвія – одне з найбільших міст-держав Північного Причорномор'я, у період свого розквіту досягала кількості у 20 тис. жителів [14]. Відповідно ж до сучасних норм групування населених пунктів за чисельністю населення, місто вважається «малим», якщо там проживає менше 50 тис. людей [15]. З плином історії та загарбницьких війн, агори перетворились на форуми та закріпились вже у Стародавньому Римі [23].

Саме завдяки Римській Імперії, яка у свої найкращі часи займала територію усієї сучасної Західної Європи, а також Велику Британію, публічні простори «форуми» прийшли до європейських країн. Навіть після занепаду Імперії у 476 році – початок періоду Середньовіччя – традиція засновувати у містах центральні площі нікуди не зникла.

Варто зазначити, що міста у ранньому Середньовіччі, а це приблизно до X ст., не були надто популярними. Пояснюється це тим, що у ті часи відбувалось дуже багато різноманітних процесів. Одним із найвизначніших є Велике переселення народів, яке включало в себе постійну появу нових державних утворень та їхні війни між собою за останні вільні території [1]. Це не сприяло активному градобудуванню.

Однак, навіть у тодішніх малочисельних громадах було місце публічним просторам. Це були або невеличкі площі біля храмів – як раз набирало своєї сили християнство, або ж базари – вони найчастіше не мали постійної форми, але проводилися з певною частотою. Ототожнюючи, місця збору людей.

Наприклад, біля церков проводилися збори, на яких обговорювались питання загальносуспільного значення: будівництво колодязів, майнові суперечки тощо.

На базарах зазвичай оголошувались волі феодалів та королів, передавались новини з інших поселень [45].

Східна частина Європи не надто сильно відрізнялась від західної в плані формування міст та селищ; останніх було набагато більше з тих самих причин, що й на інших територіях. Але публічні простори все одно з'явилися і там. Античний світ не мав великого впливу на слов'янські племена, а Римська Імперія не захоплювала землі сучасної Східної Європи. Однак саме там сформувалось народне віче.

Відзначимо, що віче – це не місце, а саме збори населення. Проводились вони не системно, а за потреби громади [17]. Проте, мали одне певне місце для зібрань: зазвичай це була центральна площа поселень. І для жителів такі площі були звичним місцем для проведення часу усім разом. Там влаштовували ярмарки, великі весілля тощо, – ідеальні події для обміну плітками та формуванню суспільної думки, яку вже потім висловлювали на віче.

Пізніше, коли настав період Високого Середньовіччя, міста почали розповсюджуватись по всій Європі. Поставали вони, зазвичай, на місцях колишніх римських поселень.

Міста ділились на квартали, де проживали різні групи населення, що поділялись за соціальними, професійними або навіть релігійними критеріями. І ці квартали групувались навколо власних центрів: соборів та ринків.

Нас, як дослідників, цікавлять саме ринки у якості публічних просторів Середньовіччя. Храми, хоч і були місцями скупчення людей різних класів та поглядів, проте вони не надавали можливості для виголошування або обговорення власної думки. А от базари займали важливе місце у соціально-культурному житті людей.

Міста тоді мали досить закритий характер, і новини між ними передавались саме купцями та бродячими цирками, які облаштовувались на ринках.

Такий варіант соціального життя був характерним не тільки для Європи, але й для мусульманського світу. Наприклад, коли помирав правитель країни, то й призупинялось «базарне» життя. І так було доти, доки на престол не сходив новий монарх [3].

Більш того, починаючи з XIII ст. міста стали будувати саме від базарів. Тобто була одна центральна ринкова площа, а від неї вже протягувались інші вулиці [44, 46]. Зокрема, там традиційно стояла і міська ратуша – привід гордості міщан. Прикладом типової європейської архітектури в Україні є площа Ринок, що у Львові. Збудована у другій половині XIII ст., вона є візитною карткою міста, та знаходиться саме у центрі старого міста [31].

Київ також мав свою площу Ринок – вона знаходилась на Подолі, і там теж була ратуша. Варто зазначити, що Поділ був вибраний не просто так, адже історично цей район був одночасно головним портом і найбільшою площею міста. Там розташовувався найстаріший ринок столиці, який водночас слугував міщанам у якості вічевого майдану [2].

На даний момент ми можемо зробити проміжний висновок щодо становлення публічних просторів у містах. З моменту появи міст та селищ, а саме набуття ними соціально-культурного значення, головним публічним простором стає таке явище градобудування як площа. Зокрема, більшої популярності набули саме ринкові площі, де люди могли ділитися своїми думками без будь-якого нагляду.

Досить довгий час саме базарні площі були основним проявом публічних просторів. Варто ще додати до них центральні вулиці міст, або ж храмові споруди, адже вони також були місцями скупчення людей.

Проте, все докорінно змінилось з початком періоду індустріалізації. У 18-19 ст. в Європі (на століття раніше ніж у Російській Імперії, до якої входила більшість українських земель) почалось активне будівництво залізниць, машин та механізмів, які значно полегшували видобуток як сировини, так і створення кінцевого продукту. Це призвело до різкого збільшення кількості робочих місць у містах, що показано на рис. 1.2.

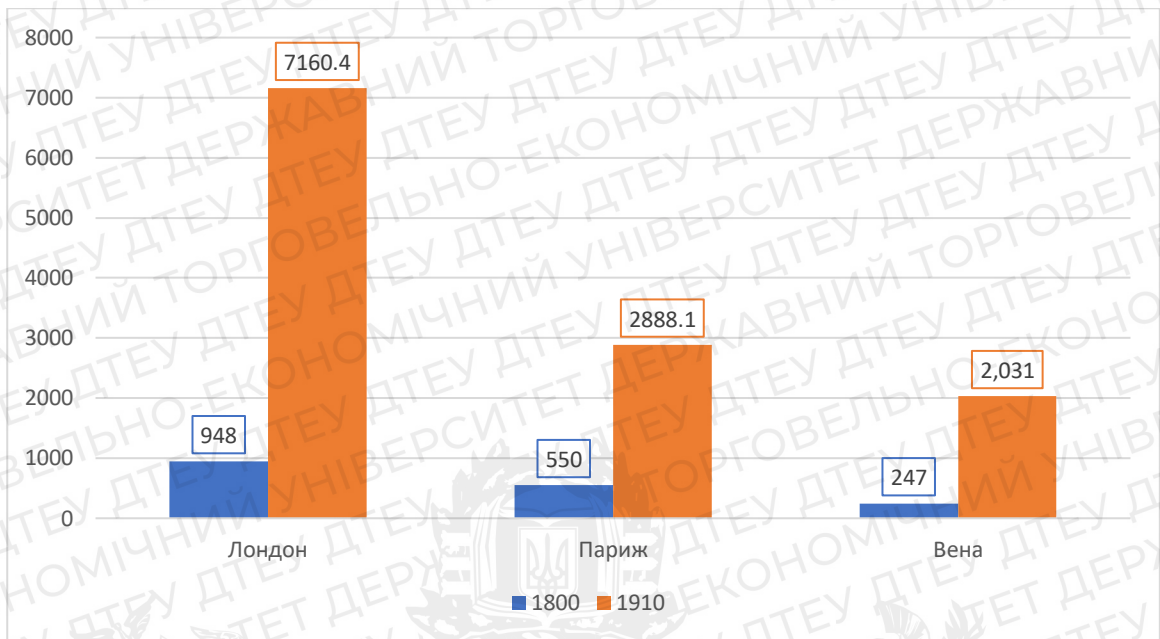

Рис. 1.2 Порівняння кількості жителів найбільших міст Європи до початку та після індустріалізації (тис.)

Джерело: розроблено автором на основі [54, 55, 56, 59].

Міста почали видозмінюватись, щоб пристосуватись до нових реалій. Звичайно, це не могло не торкнутись соціально-культурного життя населення. Зростала кількість жителів міст; разом із цим збільшувався середній клас, який міг дозволити собі виділити трохи вільного часу на розваги. А ринки вже не підходили для цього.

Саме в цей період стали створювати новий різновид публічних просторів – відкриті парки. До цього часу парки також існували, проте вони будувались не для простолюдинів. Наприклад, Версальські сади були засновані ще на початку XVII ст., та відзначались своєю величчю [7].

Перший громадський парк було закладено парламентом у Великій Британії, у 1844 році. Одразу ж було встановлено і його призначення: відпочинок серед природи, що поєднувався з різноманітними іграми дорослих і дітей.

Парки користувались величезною популярністю серед всього населення, зокрема і серед представників творчих напрямків. Там нерідко можна було побачити імпровізовані театральні вистави та художні галереї під відкритим небом [16, с.26].

На території сучасної України парки також розповсюджувались досить швидко, так як українська та російська аристократія завжди хотіла бути ближче до Європейського світу. Перлиною паркового мистецтва є «Софіївка» в м. Умань – закладений у 1796 році, він несе у собі чудову історію любові шляхтича Потоцького до своєї дружини Софії [28].

Маємо відмітити, що не тільки садово-парковими комплексами поповнилось розмаїття публічних просторів. Активно почали відкриватись різноманітні магазини, кав'ярні та відкриті майстерні. Почали розширюватись вулиці, з'являються ошатні тротуари [11].

Таким чином публічні простори стали займати все більше і більше місця у житті людей. За останні століття вони перетворились із ринків на зелені парки, вулиці з охайними тротуарами, кав'ярні, магазини, галереї та торговельно-розважальні центри.

Виходячи з історичних фактів, що є нам відомими, ми можемо визначити основну причину появи публічних просторів. І це – визначення людини як істоти соціальної. В усі часи та за будь-яких обставин люди завжди почували потяг до спілкування один з одним, до вираження своєї думки. Навіть зараз, коли існує велике розмаїття способів розважити самого себе, все одно мало хто може взагалі не виходити з власної кімнати та не бачитись з іншими. Важко уявити, яким сильним був потяг до соціалізації раніше.

Більш того, існування публічних просторів обумовлюється не просто бажанням до спілкування, а, перш за все, його безумовною необхідністю. Це був обмін новинами, культурними та сільсько-господарськими здобутками, політичними сплітками тощо, – всім тим, що сприяло розвитку роду людського в цілому. Адже, якби людство не постало як громада, то навряд чи воно змогло дійти до того рівня розвитку, який ми споглядаємо зараз.

1.2 Сучасний стан формування публічних просторів Деснянської РДА

Деснянський район є одним із найбільших у столиці. Там проживає більше 350 тисяч жителів [38]. Він знаходиться на лівому березі Києва, що зумовлює його невтягненість до активного суспільно-культурного життя міста.

Для визначення стану формування публічних просторів Деснянської РДА, нам необхідно визначити їх об'єкти. В українському законодавстві відсутнє точне нормативно-правове визначення об'єктів публічних просторів. Однак, ми можемо звернутись до Закону України «Про благоустрій населених пунктів» [32]. У цьому законі є перелік об'єктів благоустрою, але нас цікавить саме перший його пункт:

1. території загального користування:

- а) парки (гідропарки, лугопарки, лісопарки, парки культури та відпочинку, парки - пам'ятки садово-паркового мистецтва, спортивні, дитячі, історичні, національні, меморіальні та інші), рекреаційні зони, сади, сквери та майданчики;
- б) пам'ятки культурної та історичної спадщини;
- в) майдани, площі, бульвари, проспекти;
- г) вулиці, дороги, провулки, узвози, проїзди, пішохідні та велосипедні доріжки;
- г) пляжі;
- д) кладовища;
- е) інші території загального користування.

Саме до нього ми можемо віднести публічні простори, адже пам'ятаємо, що публічні простори – це те, що оточує всіх і кожного з нас, чим може користуватись та де може перебувати будь-який член громади. Зокрема, важливо додати, що публічні простори знаходяться не лише «ззовні»; це і такі громадські місця як торговельно-розважальні центри, бібліотеки, заклади харчування – все, що немає обмеження на вхід.

Отже, за допомогою Закону України «Про благоустрій населених пунктів» [32], ми можемо визначити такі три типи публічних просторів:

1. площі (майдан, ринкова площа, plaza) та вулиці з тротуарами (у т.ч. проспекти, дороги);
2. «зелені» публічні простори – парки, бульвари, сквери, а також набережні;
3. моли (торгово-розважальні центри).

У таблиці 1.1 надана статистика переліку публічних просторів Деснянського району відповідно до зазначеної вище класифікації.

Таблиця 1.1

Перелік публічних просторів Деснянського району

Категорія	Підкатегорія	Кількісні одиниці вимірювання найменувань
Площі	Ринкові площі (plaza)	18 од.
Вулиці з тротуарами	Проспекти	5 од.
	Магістральні вулиці загальноміського значення	12, 847 км
	Магістральні вулиці районного значення	61,094 км
	Вулиці місцевого значення	41, 150 км
«Зелені» публічні простори	Парки	514, 3005 га
	Бульвари	3, 188 га
	Сквери	32, 377276 га
	Вуличні насадження	100, 6446 га
ТРЦ	Торгові та торгово-розважальні центри	16 од.

Джерело: розроблено автором на основі [29].

Зокрема, варто додати такі специфічні публічні простори як даунтаун (діловий район міста) та кампус (студентське містечко). У Деснянському районі відсутні даунтауни, та наявне одне студмістечко Державного торговельно-економічного університету біля станції метро «Лісова» (перетин вулиць Матеюка та Мілютенка) [9].

Відповідно до паспорту Деснянського району [29], у районі міститься 18 зареєстрованих ринкових площ; 5 проспектів, три з яких знаходяться на межі Деснянського та Дніпровського районів (Броварський, Романа Шухевича, Юрія Гагаріна); 115 кілометрів доріг різного значення. Офіційних даних щодо кількості майданів та площ немає, проте ми можемо звернутись до додатково-інформаційного видання про Деснянський район за 2006 рік [6], де вказано, що в

районі є три площі. Так як інших відомостей про створення площ у Деснянському районі немає, то ми можемо брати до уваги дану інформацію.

Деснянський район вважається «спальним», так як у ньому проживає велика кількість населення та у ньому не зосереджене суспільно-громадське життя міста. Основними різновидами публічних просторів, які представлені у даному районі, є парки, сквери та бульвари, що видно із табл. 1.3. Деснянський район – другий по розміру район Києва, має площу 148 кв. км. Також це другий район міста по проживаючому там населенню у кількості 358, 3 тис. осіб. Проте, він лише четвертий по загальній площі зелених насаджень, що вказано на рис. 1.3.

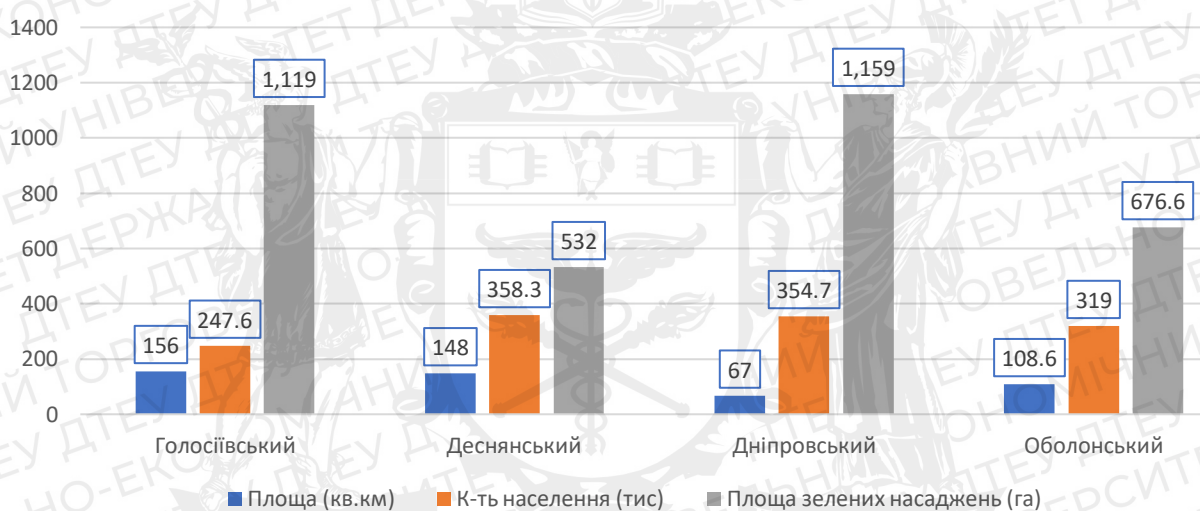

Рис. 1.3 Порівняння районів м. Києва за площею, кількістю населення та загальною площею зелених насаджень

Джерело: розроблено автором на основі [38].

Як видно із гістограми, лідерами по кількості зелених насаджень є Голосіївський та Дніпровський райони. Проте, ми можемо не включати до порівняння Голосіївський район, адже:

- він має більшу площу;
- він має меншу кількість жителів, що дозволяє збільшити кількість зелених насаджень.

Однак, із рисунку також стає зрозумілим, що Дніпровський район, який має значно більшу щільність населення, лідирує по площі зелених насаджень. З цього

ми можемо зробити висновок, що публічні простори Деснянського району ще мають простір для розвитку.

Зелені насадження, а саме парки, сквери, бульвари тощо, мають велику важливість для таких районів як Деснянський – тихих, де основна маса населення це або сім'ї із дітьми, або літні люди.

Деснянський район має площу у 148 км. кв., а загальна площа зелених насаджень всього 532 га [30; 38]. Для того, щоб визначити, чи є така кількість достатньою, ми провели порівняння між Києвом загалом та Деснянським районом зокрема; дане порівняння приведено на рис. 1. 4.

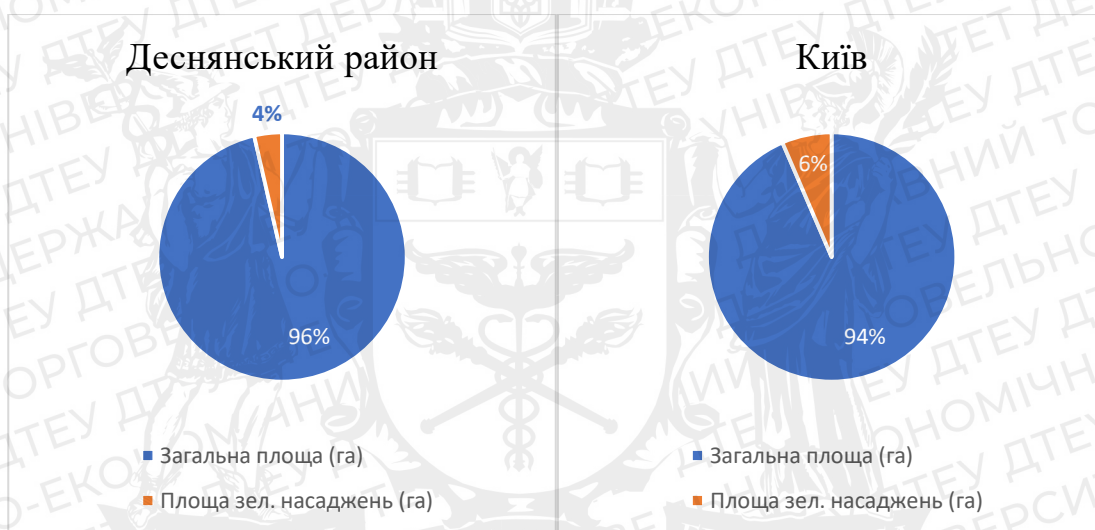

Рис 1. 4. Відсоткове порівняння площі зелених насаджень до загальної площі
Джерело: розроблено автором на основі [38].

Як можна визначити з ілюстрації, кількість не є малою, однак і не є середньою для столиці. Однак, ми не можемо сказати, що Деснянський район не розвивається у цьому плані.

Зелені насадження є не тільки популярними місцями серед простого населення, але й надзвичайно важливими просторами для району. Ці місця сприяють культурному розвитку (проведення виставок, розважальних заходів) та розвитку малого бізнесу (кав'ярні, невеликі крамниці тощо).

На офіційному сайті Деснянської РДА можна знайти інформацію про те, що у районі ведеться постійна робота по створенню нових парків та скверів. Тільки у 2021 році було створено 5 нових зелених просторів:

- 1) На проспекті Лісовому, 4-а;
- 2) По вулиці Каштановій, 15-А;
- 3) По вулиці Каштановій, 15-Б;
- 4) На перетині вулиць Бальзака та Митрополита Володимира Сабодана, 2-Б;
- 5) По вул. Драйзера, 4-А, 6-А, 2-Б [50; 52].

На даний момент, у 2022 році заявлений до відкриття лише один сквер: між будинками на проспекті Володимира Маяковського, 15–Б, і вулиці Оноре де Бальзака, 14 [53]. Однак, беручи до уваги тенденцію до відкриття/оновлення зелених зон у районі, ми можемо бути певними, що кількість парків буде збільшена.

Зокрема, така ситуація спостерігається у всіх районах міста. «Міська влада продовжує систематично приймати рішення щодо перетворення занедбаних земельних ділянок у сучасні зелені простори для дозвілля киян та гостей міста. Необхідно облаштовувати території та доглядати за зеленими насадженнями, адже це є запорукою збереження статусу зеленої столиці», – зазначив депутат Київської міської ради, голова постійної комісії з питань архітектури, містобудування та земельних відносин Михайло Терентьев [50].

Також, на офіційному сайті Деснянської РДА систематично публікуються звіти про впорядкування простору району, що свідчить про увагу адміністрації до ситуації з публічними просторами Деснянського району.

Однак, найпопулярнішим різновидом публічних просторів були і залишаються торговельно-розважальні центри. Вони здобули свою популярність завдяки поєднанню різних місць для проведення вільного часу: магазинів, кінотеатрів, кав'ярень тощо. І, тому що ТРЦ мають таку популярність та культурно-соціальне значення, ми можемо взяти їх кількість як один із критеріїв визначення сучасного стану формування публічних просторів, зокрема і у Деснянському районі.

Район не є центром суспільно-культурного життя, тому там не зосереджено великої кількості місць публічних просторів. Зараз у Деснянському районі знаходиться 16 торговельно-розважальних центрів. Лише два із них є

популярними місцями для всіх киян, а не тільки для населення району: ТРЦ «Даринок» та ТРЦ «Скаймолл». Хоча останній розташований на перетині Деснянського та Дніпровського районів.

Однак, більшість цих ТРЦ відкрились ще на початку 2000-х років, і більш точним для них визначенням буде «універсам», ніж торговельно-розважальний центр. Більш новими ТРЦ є «Прспект», який відкрився у 2015 році [48] та «РайОН», який відкрився у 2016 [49]. Тобто, за останні 5 років, в Деснянському районі не відкрився ні один ТРЦ.

Єдиним новим торговельно-розважальним центром, який заявлено до відкриття у найближчі роки, є ТРЦ «New Ray». Його відкриття намічене на 2023 рік, проте у зв'язку з війною, ми не можемо бути впевнені у тому, що графік будівництва буде дотримано.

У той же час в Києві, у проміжку з 2016 по 2022 рік, відкрилось 15 ТРЦ різного плану: як столичного, так і районного формату, що показано на рис. 1. 5.

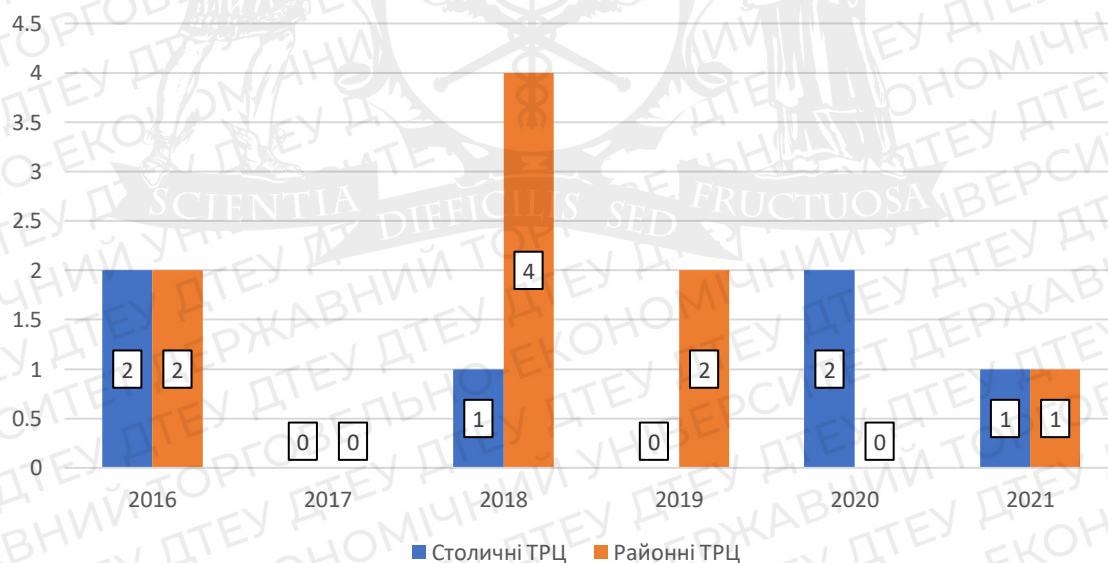

Рис. 1. 5. Кількість ТРЦ, що були відкриті в м. Києві у проміжку з 2016 по 2022 рік

Джерело: розроблено автором на основі [8, 13, 24-26, 40].

Можемо визначити, що у Деснянському районі такий різновид публічних просторів як ТРЦ знаходиться не у задовільному стані.

Також варто згадати інші, менш популярні публічні простори. Наприклад, бібліотеки. За останні роки відсутня інформація про створення нових бібліотек. Така ж сама ситуація із їх оновленням. Єдина оновлена бібліотека за останні роки це бібліотека № 115 для дітей по вул. Бальзака, 28. Проте, вона була оновлена на за сприяння керівництва району, а завдяки ініціативі мера міста Віталія Кличка «БібліоHUB» – сучасний бібліотечний простір» [4].

На жаль, у Деснянському районі немає таких проявів публічних просторів як театри та музеї.

Отже, ми можемо визначити стан формування публічних просторів Деснянського району. Узагальнюючи, сучасний стан публічних просторів району знаходиться у задовільному стані.

На даний момент, основним видом публічних просторів, який представлений у районі, є зелені насадження – парки, сквери та бульвари. Вони наявні у досить великій кількості – хоча і є простір до збільшення. Також, зелені простори постійно оновлюються та підтримуються у належному стані. Вони, заслужено, є найбільш популярними у районі, який здебільшого населений сім'ями із дітьми та літніми людьми, які традиційно люблять проводити вільний час на свіжому повітрі.

Проте, це єдиний різновид публічних просторів, який нормально представлений у районі. Інші різновиди – торговельні-розважальні центри, бібліотеки, музеї та театри – або не представлені взагалі, або у недостатній кількості та якості.

РОЗДІЛ 2

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПРОСТОРІВ ВЕЛИКИХ МІСТ НА

ПРИКЛАДІ М. КИЄВА

2.1 Напрями удосконалення формування публічних просторів

Деснянської РДА

Як вже було сказано, останніми роками стан публічних просторів в Україні почав покращуватись. Це відбувається завдяки загальним переминам (зміна політичного курсу країни) та переминам більш локальним (наслідки реформи децентралізації). Процес змін не зупиняється, а отже все більше ініціатив будуть втілені в життя. І для цього майбутнім керівникам та виконавцям потрібно вчитись на досвіді найкращих, вже реалізованих проєктів.

Задля покращення стану та удосконалення публічних просторів Деснянського району, необхідно провести як локальні, так і глобальні зміни. Варто зазначити, що глобальні зміни є навіть більш важливими. Саме вони провокують та створюють підстави для локальних, адже районні державні адміністрації керуються загальним законодавством.

У таблиці 2.1 вказані напрями, які ми пропонуємо впровадити задля удосконалення формування публічних просторів Деснянського району.

Таблиця 2.1

Напрями удосконалення формування публічних просторів Деснянської РДА

Тип напрямку удосконалення	Напрямок удосконалення	Заходи удосконалення	Очікуваний результат
Глобальні	Створення законодавчої бази для публічних просторів.	<ul style="list-style-type: none"> - Залучити науковців для впровадження в життя напрямку; - Створити нормативно-правове визначення поняття «публічний простір»; - Виділити критерії для публічних просторів. 	<ul style="list-style-type: none"> - Полегшення створення публ.просторів; - Полегшення визначення об'єктів як публ.просторів; - Поява нових дослідницьких робіт по сфері публ.просторів; - Спрощення бюджетних видатків на публ.простори.

Продовження табл. 2.1

	Залучення нових спеціалістів зі створення публічних просторів.	- Збільшення держ.замовлення для спеціальностей, пов'язаних зі сферою публ.просторів;	- Поява нових спеціалістів, які привнесуть нові знання для покращення процесу формування публічних просторів.
Локальні	Налагодження співпраці між Деснянською РДА та КМДА	- Залучення депутатів КМДА від Деснянської РДА до співпраці	- Лобіювання проєктів, які матимуть вплив на публічні простори Деснянського району.
	Локальне залучення іноземних спеціалістів	- Використання програми міст-побратимів	- Залучення іноземного досвіду для створення публічних просторів
	Залучення громадськості	- Висвітлення сфери публ.просторів у ЗМІ, соцмережах; - Використання нативної реклами; - Поширення інформації про міські грантові проєкти.	- Збільшення впливу громади на адміністративну ланку щодо сфери публ.просторів.

Джерело: авторська розробка.

Однією з основних перешкод у формуванні публічних просторів є відсутність їх нормативно-правового визначення. Необхідно створити правову підставу для сфери публічних просторів. Доцільно використати легально-економічний, соціально-просторовий та політичний підходи до осмислення даного поняття [57]. Також треба виділити критерії, за якими можна визначати відповідність визначенню «публічний простір», адже під це поняття мають підпадати усі відповідні об'єкти.

Коли буде визначена правова підстава публічних просторів, це значно полегшить їх безпосереднє створення. Наприклад, державні інстанції зможуть покращити співпрацю з представниками наукової спільноти. Це, у свою чергу, спровокує появу нових дослідницьких робіт (дефіцит яких відчувається), що зможуть бути використаними для покращення всього процесу формування публічних просторів.

Також співпраця держави та науковців дасть поштовх для створення нових концепцій та програм щодо формування публічних просторів. Це можуть бути як

теоретичні засади із загальними рекомендаціями, так і плани з конкретними етапами реалізації.

Спроститься і процес визначення бюджетних видатків. Поява окремої категорії під публічні простори може ініціювати муніципальні процеси щодо публічних просторів: як зі сторони держави/міста/районних адміністрацій, так і зі сторони ймовірних інвесторів. Для останніх спростяться умови співпраці, можуть з'явитись нові вигідні пропозиції щодо сумісних робіт – на підставі новоутворених концепцій реновації публічних просторів.

Також потрібно залучати нових спеціалістів зі створення публічних просторів. Це можуть бути як державці зі знаннями у сфері публічного управління та соціології, так і практичні виконавці (архітектори, інженери, дизайнери). Ми вважаємо за доцільне збільшити державне замовлення таких спеціальностей, як:

- 1) 191 «Архітектура та містобудування»;
- 2) 192 «Будівництво та цивільна інженерія»;
- 3) 206 «Садово-паркове господарство»;
- 4) 281 «Публічне управління та адміністрування».

Збільшення державного замовлення призведе до очікуваного примноження студентів даних спеціальностей, які у майбутньому зможуть принести нові знання та ідеї до сфери публічних просторів. Зокрема, відбувається це за допомогою студентської навчально-виробничої практики.

Локальні напрямки удосконалення створення публічних просторів Деснянського району також важливі.

Необхідно налагодити співпрацю між Деснянською РДА та КМДА. Для цього треба покращити співпрацю із депутатами Київської міської ради від Деснянського району. На даний момент це п'ять депутатів [10]. Вони можуть лобювати проєкти, які матимуть вплив на публічні простори міста у цілому та публічні простори Деснянського району зокрема.

Також є можливим залучення іноземних спеціалістів задля покращення формування публічних просторів. Це можуть бути як зелені насадження, так і більш комерційні проекти.

Вдалим прикладом слугує парк «Кіото» Деснянського району. Парк був заснований у 1972 році на знак початку дружніх відносин між Києвом та Кіото (Японія), та є одним із найкращих місць для прогулянок у місті [27]. У 2018 р. його оголосили парком пам'яткою садово-паркового мистецтва [35].

Наразі столиця має 59 міст-побратимів [22], із якими можна встановити зв'язок задля розвитку районів столиці.

Важливо також залучати громадськість. Потрібно висвітлювати сферу публічних просторів та новини, пов'язані з нею, у ЗМІ, соцмережах. Це можуть бути ток-шоу, ютуб-шоу, реклама у відомих блогерів (колаборації з ними). Досить ефективною є і нативна реклама. Це підвищує відсоток залученості жителів до справ громади; зокрема, це є невід'ємною частиною самовизначеності населення.

Громада може впливати на адміністративну ланку як через безпосередні звернення, так і приймаючи участь у міських грантових конкурсах, таких як «Міський конкурс проектів та програм розвитку місцевого самоврядування» [33, 36] та проекти Громадського бюджету.

Підтвердженням ефективності цього підходу є той факт, що у 2021 році 31 проєкт від Деснянського району став переможцем Громадського бюджету міста Києва та отримав необхідні кошти на реалізацію [41].

Також переможцями Міського конкурсу проектів та програм розвитку місцевого самоврядування за 2021 рік стали 9 проєктів від комітетів мікрорайонів Деснянського району. Зокрема, це програми облаштування спортивних комплексів та створення покращеного простору для мешканців-відвідувачів громадських установ [41].

2.2 Громадський бюджет участі як інструмент впливу на формування публічних просторів: рекомендації для покращення

Бюджет участі – можливість для кожного мешканця ініціювати власні та голосувати за інші важливі проекти, кошти на які виділяють з місцевого бюджету.

За результатами відкритого голосування переможці отримують бюджетні кошти для втілення своїх ідей.

Наприклад, одним з найвідоміших та найвдалиших проєктів є «РеаніМетро» – ініціатива-переможець Громадського бюджету у 2019 році. На даний момент дефібрилятори встановлені на кожній станції київського метрополітену. З моменту втілення проєкту вже було врятовано 5 життів [39].

Однак, для того, щоб дана ініціатива змогла втілити весь свій потенціал та, що більш важливо, стала ще більше впливати на публічні простори, їй потрібні рекомендації для покращення.

По-перше, необхідно розділити Громадський бюджет. Зараз він має багато різних категорій, але кількість проєктів вже досягла тієї точки, коли потрібно створювати окремі бюджети для кожної тематики. Як мінімум треба відділити освітні (шкільні) ініціативи, адже вони становлять майже дві третини від усіх проєктів, що показано на рис. 2.1.

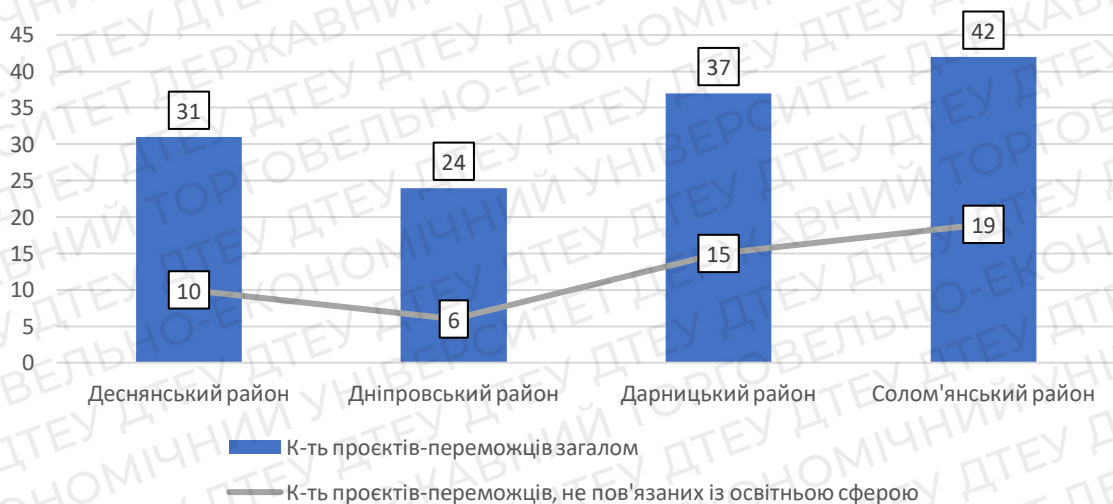

Рис. 2.1. Порівняння кількості проєктів-переможців бюджету участі, які не пов'язані із освітньою сферою, із загальною кількістю проєктів-переможців

Джерело: розроблено автором на основі [12].

Якщо дане розділення буде впроваджено, то з'явиться більше простору та можливостей для інших проєктів. Зокрема, для програм, пов'язаних із публічними просторами. Досягти цього можна за умови створення законодавства щодо сфери публічних просторів. На його основі стане можливим видання рекомендацій для формування положень про громадські бюджеті участі, де і прописуються тематики для проєктів бюджету участі.

Також, ми пропонуємо ввести до тематик проєктів бюджету участі категорію «Публічні простори». Зараз, найбільш приближеною до цієї категорії є тематика «Культура і туризм». Звичайно, дана категорія включає в себе об'єкти публічного простору, однак вона не є дуже точною.

Поява окремої категорії для сфери публічного простору додатково буде інформувати громадськість про публічні простори. Відповідно, така увага спричинить зміни у публічних просторах – спочатку локальні, а потім і більш масштабні. Досягти цього можливо за умови появи нормативно-правових актів для сфери публічних просторів.

По-друге, бюджетне питання. Хоч і здається, що Громадський бюджет є великою сумою, однак це менше 1% від бюджетів міст (табл. 2.2, Додаток А). Треба збільшити відсоток бюджетних коштів, долю яких може вирішувати населення. Це, зокрема, підвищить рівень загальної демократії у країні.

Таблиця 2.2

Вирішити дану проблему можна за допомогою залучення більшої кількості населення Відсоткове відношення частки коштів, що були виділені на Громадський бюджет, до загального бюджету міст за 2021 р.

Місто	Кошти, виділені на Громадський бюджет (млн.грн)	Загальний бюджет (млн.грн)
Київ	200	57 795,6
Дніпро	48	18 636,3
Харків	50	15 839,1
Львів	89	10 692,2

Джерело: розроблено автором на основі [21].

Відповідно до етапів впровадження бюджету участі, саме кількість проєктів впливає на те, який розмір бюджетної пропозиції буде подано до органів місцевого самоврядування [51].

Зробити це можна за допомогою висвітлення громадського бюджету у ЗМІ, соціальних мережах.

По-третє, адміністративні проблеми. На жаль, досить часто державні службовці відкидають проєкти, які їх невігідні, тим самим часто просуваючи свої власні ініціативи. Для подолання проблеми було створено Громадську бюджетну комісію, склад якої змінюється раз на рік. Проте, на практиці чиновники часто не виконують рішення ГБК, бо вважають їх недоцільними, а самі рішення цьогорічного складу комісії багато в чому є відповіддю на минулорічні образи. Цей процес надто забюрократизований, ускладнює сам себе.

Рішенням може стати впровадження певної керівної групи для Громадського бюджету, яка у своїй більшості складається не з чиновників. Більш того, Положення про Громадський бюджет [34] ще з 2018 року передбачає наявність такого проєктного офісу, який досліджує та аналізує інформацію, працює з великими даними, на основі яких готує рекомендації та проєкти рішень, модерує діалог, впроваджує необхідні зміни. Створення офісу не буде проблемою, якщо цим дійсно займуться спеціалісти, які хочуть довести цю справу до кінця.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Беручи до уваги все вищезазначене, ми можемо зробити певні висновки щодо сфери публічних просторів та процесу їхнього формування.

1. Публічні простори – невід’ємна частина будь-якого міста. Це визначається тим фактом, що вони з’явилися не як архітектурна забаганка якогось градоначальника.

У першому підрозділі ми визначили причини та передумови появи публічних просторів у сучасних містах за допомогою аналізу історії становлення публічних просторів. Основною причиною появи публічних просторів є визначення людини як істоти соціальної, яка потребує спілкування та волевиявлення власних думок. А люди завжди знаходять шляхи до забезпечення своїх потреб.

Безумовну важливість існування публічних просторів доводить і те, що вони мають таку довгу історію, яка починається у далекій Античності. Ми маємо змогу прослідкувати процес перетворення та становлення публічних просторів з тих часів і до сучасності.

Більш того, публічні простори не зникли, коли до уваги брались лише слова вищих класів населення. Вони були адаптовані під тогоденні реалії, тимчасово втративши політичну функцію, але набувши новий вигляд завдяки своєму соціально-економічному прояву (базари та ринки Середньовіччя). Таким чином, публічні простори дійшли до сьогодення.

2. У другому підрозділі ми проаналізували сучасний стан формування публічних просторів Деснянської РДА. Було визначено, що сучасний стан формування публічних просторів Деснянського району знаходиться у задовільному стані.

Основним різновидом публічних просторів, що представлений у районі, є зелені публічні простори. Деснянський район є четвертим у столиці по загальній площі зелених насаджень, і має 532 гектари чистих зелених насаджень. Лідером є Дніпровський район, який при такій самій площі має вдвічі більше гектарів

зелених насаджень – 1 159 га. Це показує, що Деснянський район ще має простір для розвитку.

Кількість зелених насаджень, яка представлена в Деснянському районі, є трішки меншою, ніж середня для столиці: 6% зелених насаджень є середньою величиною, коли у Деснянському районі 4% (у порівнянні до всієї площі району).

Зазначимо, що Деснянська РДА веде активну роботу по збільшенню зелених публічних просторів; тільки у 2021 році було створено 5 нових парків та скверів. На 2022 рік поки що заявлений до відкриття лише 1 сквер, проте беручи до уваги тенденцію до відкриття/оновлення зелених зон у районі, ми можемо бути певними, що кількість парків буде збільшена. І, відповідно до інформації з офіційного сайту Деснянської РДА, всі зелені публічні простори розвиваються та підтримуються у належному стані.

Такі публічні простори як торговельно-розважальні центри наявні у кількості 16 одиниць. Однак, більшість з них відкрились ще на початку 2000-х років, і не можуть бути віднесеними до категорії «сучасні».

Останні ТРЦ відкрились в районі у 2015 та 2016 рр. Тобто, за останні 5 років в Деснянському районі не відкрився ні один ТРЦ. Єдиним новим торговельно-розважальним центром, який заявлено до відкриття у найближчі роки, є ТРЦ «New Ray». Його відкриття намічене на 2023 рік. Проте, ця ситуація є типовою для «спальних» районів, яким є і Деснянський.

3. У третьому підрозділі були запропоновані напрями удосконалення формування публічних просторів Деснянського району. Ми визначили, що необхідні як глобальні, так і локальні зміни.

Були визначені такі шляхи удосконалення формування публічних просторів Деснянської РДА:

- 1) Створення законодавчої бази для публічних просторів.

Це полегшить створення публічних просторів (як нових, так і визначення вже існуючих об'єктів як публічних просторів), а також спросить бюджетні видатки на публічні простори.

- 2) Залучення нових спеціалістів зі створення публічних просторів.

Очікувана поява нових спеціалістів, які привнесуть нові знання для покращення процесу формування публічних просторів.

3) Налагодження співпраці між Деснянською РДА та КМДА.

Це створить сприятливі умови для лобіювання проєктів, які матимуть вплив на публічні простори Деснянського району.

4) Залучення іноземних спеціалістів.

Досвід зарубіжних спеціалістів допоможе покращити процес формування публічних просторів.

5) Залучення громадськості.

Збільшення впливу громади на адміністративну ланку щодо сфери публічних просторів допоможе покращити процес їх формування.

4. У четвертому підрозділі були розроблені рекомендації для покращення інститутів Громадського бюджету участі. Він є важливим інструментом впливу на формування публічних просторів. Для його покращення, були виділені рекомендації.

По-перше, треба створити нові категорії для проєктів бюджету участі, які будуть враховувати публічні простори.

По-друге, необхідно громадськість, внаслідок чого може збільшитись бюджет на проєкти Громадського бюджету. Якщо збільшиться кількість ініціатив від громади, то, відповідно, збільшиться увага до публічних просторів.

По-третє, варто зменшити бюрократизацію Громадського бюджету участі.

Варто пам'ятати, що вирішення проблематики публічних просторів має бути комплексним. Публічні простори, хоч і мають різні функції, часом різне призначення, але сприймаються як одне-єдине явище. Це вимагає тісної співпраці науковців, чиновників та жителів задля однієї спільної мети: формування публічних просторів, які будуть приносити максимальну користь як громаді, так і місту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Абашина Н. С. Велике переселення народів. Енциклопедія історії України: Т. 1: А-В. Інститут історії України. *Наукова думка*. 2003. С. 688. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Velyke_pereseleennia.
2. Архітектура Києва. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Архітектура_Києва#Поділ_2.
3. Базар у Середньовіччі. URL: <https://travel-in-time.org/uk/mandrivki-chasom/bazar-u-serednovichchi/>.
4. Бібліотечний простір «БібліоHUB»: ні дня без перетворень. *Офіційний портал Деснянської РДА*. URL: <https://desn.kyivcity.gov.ua/news/14688.html>.
5. Білошицька Н. Формування міських просторів малих та середніх міст. *Збірник наукових праць: галузеве машинобудування, будівництво*. Полтава, ПНТУ, 2020. Т. 1 (54). С. 81-86. URL: <http://journals.nupp.edu.ua/znp/article/view/2277>.
6. Вакулишин С., Василенко Л. Деснянський район: Із глибини століть – у сьогодення : дов.-інф. видання. К., 2006. 244 с.
7. Версальські сади. URL: <https://www.jardineriaon.com/uk/jardines-de-versalles.html>.
8. Вільні метри: які ТРЦ можуть відкритися у Києві в 2017-му? *Асоціація ритейлерів України*. URL: <https://rau.ua/novyni/torgovye-tsentry-v-2017-m/>.
9. Гуртожитки ДТЕУ. ДТЕУ: студенту. URL: <https://knute.edu.ua/blog/read/?pid=6157&uk>.
10. Депутати київради. Офіційний портал КМР. URL: <https://kmr.gov.ua/uk/deputats>.
11. Закірова С. Співіснування і взаємодія комунікації і публічного простору урбаністичному середовищі. *Розвиток соціально-інформаційних комунікацій в умовах інформатизації* : тези доп. міжнар. наук. конф., м. Київ, 8-10 жовт. 2019 р.
12. Звіти про стан реалізації проектів-переможців Громадського бюджету 2021. Офіційний портал КМР. URL:

https://kyivcity.gov.ua/finansy_ta_biudzheth/biudzheth/gromadskiy_byudzheth_mista/zviti_pro_stan_realizatsii_proektiv-peremozhstv_gb2021/.

13. Інфографіка від JLL: ринок торговельної нерухомості Києва в 2016 році. *Асоціація рітейлерів України*. URL: <https://rau.ua/novyni/rynok-torgovoj-nedvizhimosti-2016/>.

14. Історія Ольвії. *Заповідник Ольвія*. URL: https://olbio.org.ua/pages/history_city.

15. Київ : Державні будівельні норми України, 2018. 179 с. ДБН Б.2.2.-12:2018. [На заміну ДБН 360-92** "Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень", ДБН Б.2.4-1-94 "Планування і забудова сільських поселень", ДБН Б.2.4-3-95 "Генеральні плани сільськогосподарських підприємств", ДБН Б.2.4-4-97 "Планування та забудова малих сільськогосподарських підприємств та селянських (фермерських) господарств", ДБН Б.1-2-95 "Склад, зміст, порядок розроблення, погодження і затвердження комплексних схем транспорту для міст України", СНиП II-89-80 "Генеральные планы промышленных предприятий"]. Вид. офіц. Київ : Інформаційний бюлетень Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2018.

16. Копієвська О. Р. Паркова індустрія : підручник. *НАКККіМ*. Київ, 2015. С. 208. URL: https://nakkkim.edu.ua/images/Instytuty/nauka/vydannia/Kopievska_Pidruchnyk_Parkova_industriya.pdf.

17. Котляр М. Ф., Му М. М. Віче. Енциклопедія історії України: Т. 1: А-В. Інститут історії України. *Наукова думка*. 2003. С. 688. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Viche>.

18. Лукін С. Ю. Публічний простір європейських країн у системі глобалізованого світу за дослідженнями зарубіжних авторів. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2020. Т. 31 (70) № 2. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2020.2/21>.

19. Лукін С. Ю. Функції публічного простору у процесах суспільного розвитку. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 1 (24). DOI: <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2020-1.9>.
20. Лукін С. Ю. Системний підхід до управління розвитком публічного простору. *Публічне управління та адміністрування в Україні. Механізми публічного управління*. 2020. №17. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2020-17-11>.
21. Любарець А. У 2021 році громади розподілятимуть менше 1% міських бюджетів у рамках бюджетів участі. *Портал ГО «Чесно»*. URL: <https://www.chesno.org/post/4784/?fbclid=IwAR2G19wGzwkOu5AD5em9aWzrMn9bP9iO-7Y0mkfhzeqIoHSEGO0iJpz7gR8>.
22. Міста-побратими, з якими Києвом підписані документи про поріднення, дружбу, співробітництво, партнерство. *Офіційний портал КМР*. URL: <https://kyivcity.gov.ua/kyiv-ta-miska-vlada/pro-kyiv/mista-pobratimi-z-yakimi-kiyevom-pidpisani-dokumenti-pro-poridnennya-druzhbu-spivrobitnistvo-partnerstvo/>.
23. Місто Рим і життя його мешканців. *Інтегральний курс з Історії України та Всесвітньої історії*. URL: <https://geomap.com.ua/uk-wh6/1148.html>.
24. Нові метри: які ТРЦ планують відкрити в Києві в 2018 році. *Асоціація рітейлерів України*. URL: <https://rau.ua/novyni/trts-v-kieve-v-2018-m/>.
25. Нові метри: які ТРЦ планують відкрити в Україні в 2019 році. *Асоціація рітейлерів України*. URL: <https://rau.ua/novyni/kakie-trts-planiruyut-v-2019/>.
26. Нові метри: які ТРЦ планують відкрити в Україні в 2020 році. *Асоціація рітейлерів України*. URL: <https://rau.ua/novyni/trts-v-ukrayini-v-2020-rotsi/>.
27. Парк «Кіото». URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Парк_«Кіото».
28. Парк «Софіївка». URL: <https://www.sofievka.org/park/>.
29. Паспорт Деснянського району станом на 01.01.2021. *Офіційний портал Деснянської РДА*. URL: <https://desn.kyivcity.gov.ua/files/2021/3/1/1.pdf>.

30. Перелік парків м. Києва : ДТЕУ. URL: <https://knute.edu.ua/file/MjI=/02903a440fe073ec50366f276a8f45c4.pdf>.
31. Площа Ринок у Львові: Історія та цікаві факти. URL: <https://www.ukraine-is.com/uk/ploshha-rinok-u-lvovi/>.
32. Про благоустрій населених пунктів : Закон України від 06.09.2005 р. № 2807-IV. *Голос України*. 2005. № 211.
33. Про деякі питання міського конкурсу проектів та програм розвитку місцевого самоврядування : Розпорядження Київської міської ради від 17.09.2021 р. № 1981.
34. Про затвердження Положення про громадський бюджет міста Києва : Рішення Київської міської ради від 22.12.2016 р. № 787/1791. URL: <https://kmr.gov.ua/uk/provisions-public-budget>.
35. Про оголошення природної території парком - пам'яткою садово-паркового мистецтва місцевого значення «Парк Кіото» : Рішення Київської міської ради від 22.03.2018 р. № 376/4440. URL: http://kmr.ligazakon.ua/SITE2/1_docki2.nsf/alldocWWW/1970BA2062BD7E65C225829100370233?OpenDocument.
36. Про проведення міського конкурсу проектів та програм розвитку місцевого самоврядування : Розпорядження Київської міської ради від 24.06.2021 р. № 1453.
37. Публіка – етимологія. *Онлайн-бібліотека «Горох»*. URL: <https://goroh.pp.ua/Етимологія/публіка>.
38. Райони Києва. *Офіційний портал КМР*. URL: https://kyivcity.gov.ua/kyiv_ta_miska_vlada/pro_kyiv/raiony_kyieva/.
39. РеаніМетро. URL: <https://www.facebook.com/reanimetro/>.
40. Регіональний вектор: які ТРЦ планують відкрити в Україні в 2021 році. *Асоціація ритейлерів України*. URL: <https://rau.ua/novyni/trts-planu-ukrainy-2021/>.
41. Річний звіт про стан реалізації проектів-переможців за рахунок коштів «Громадського бюджету міста Києва» за підсумками 2021 року. *Офіційний*

портал

Деснянської

РДА.

URL:

<https://desn.kyivcity.gov.ua/content/gromadskyybyudzheth.html>.

42. Савченко О. С. Актуалізація нових аспектів формування публічного простору усередині об'єднаних територіальних громад в Україні. ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка" : Педагогічні науки. 2019. №6 (329). С.44-54. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/8008>.

43. Севрук О. Публічний простір як об'єкт правового регулювання. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 1 (13). С. 163-169. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2017/sevruk.pdf>.

44. Середньовічне місто. *Всесвітня історія - Історія середніх віків (V-XV ст)*. URL: <https://геомап.com.ua/uk-wh7/435.html>.

45. Середньовічне село. URL: <https://moyaosvita.com.ua/istoriya/serednovichne-selo/>

46. Середньовічний місто в Західній Європі. URL: https://ua-referat.com/Середньовічний_місто_в_Західній_Європі.

47. Скржинська М. В. АГОРА Енциклопедія історії України: Т. 1: А-В. Інститут історії України. *Наукова думка*. 2003. С. 688. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Ahora>.

48. ТРЦ «Прспект». URL: <https://prospekt.com.ua/ua>.

49. ТРЦ «РайОН». URL: <https://rayon.com.ua/ua>.

50. У Деснянському районі облаштовують новий зелений простір. *Офіційний портал Деснянської РДА*. URL: <https://desn.kyivcity.gov.ua/news/18995.html>.

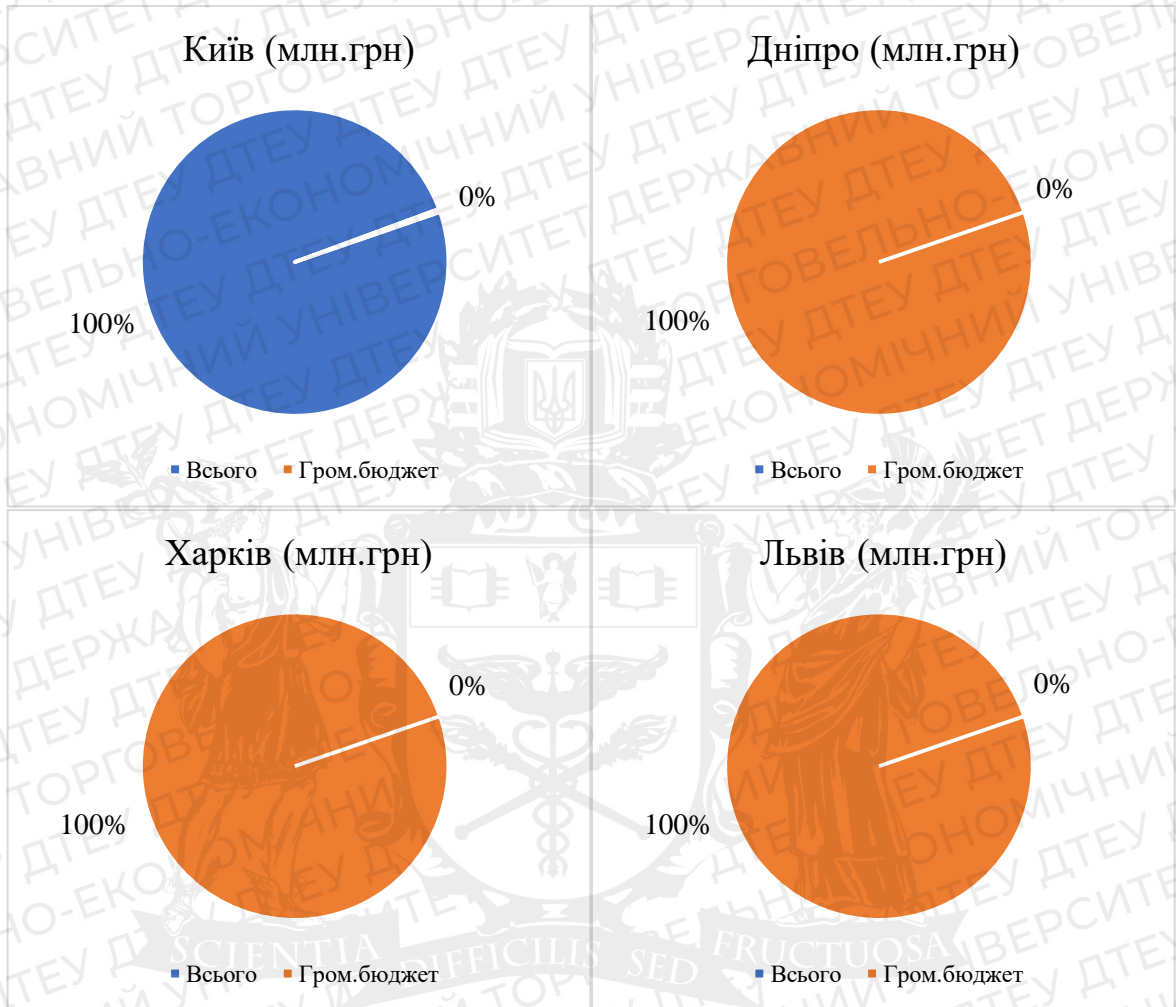
51. Формування системи учасницького бюджетування та бюджету участі на рівні міст обласного значення і об'єднаних територіальних громад : методика / Всеукраїнська громадська організація «Асоціація сприяння самоорганізації населення». Одеса : 2016. 31 с. URL: <https://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2012/08/Metodika-Byudzhetu-uchasti-1.pdf>.

52. Чотири нових зелених простори буде створено у Деснянському районі. *Офіційний портал Деснянської РДА*. URL: <https://desn.kyivcity.gov.ua/news/17822.html>.

53. Які парки та сквери відкривають у Києві навесні. *The Village Україна*.
URL: <https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/322833-yaki-parki-i-skveri-vidkriyut-v-kievi-navesni>.
54. Greater London, Inner London & Outer London Population & Density History. *Demographia*. 2001. URL: <http://www.demographia.com/dm-lon31.htm>.
55. Growth of the City - History of Vienna. *City of Vienna: Municipal and provincial archives of Vienna*. URL: <https://www.wien.gv.at/english/history/overview/growth.html>.
56. Largest cities in western Europe in 1800. *Statista Research Department*. 1992. URL: <https://www.statista.com/statistics/1022001/thirty-largest-cities-western-europe-1800/>.
57. Neal Z. Seeking common ground: three perspectives on public space. *Proceedings of the Institution of Civil Engineers. Urban Design and Planning*. – 2010. – Issue DP000. P. 1–8. URL: https://observatorio.dadep.gov.co/sites/default/files/documentos/wp04_seeking_common_ground.pdf.
58. Neal, Zachary. Seeking common ground: three perspectives on public space. In: *Proceedings of the Institution of Civil Engineers. Urban Design and Planning*. Issue DP000, 2018. P. 1-8. URL: <http://surl.li/bwdft>.
59. Paris in the Belle Époque. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Paris_in_the_Belle_Époque.

ДОДАТКИ

Додаток А

Джерело: авторська розробка на основі [21].

Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Перетяцько Анна Вадимівна, повідомляю, що за результатами проведення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: «Формування публічних просторів великих міст» не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах.
Електронна версія моєї роботи ідентична з друкованою.

«12» червня 2022 року

(підпис)

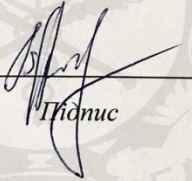
Згода

Я, Перетяцько Анна Вадимівна, цим засвідчую, що є авторкою випускної кваліфікаційної роботи на тему: «Формування публічних просторів великих міст» несу повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую, що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний депозитарій Державного торговельно-економічного університету і збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

«12» червня 2022 року

Підпис

(Перетяцько А. В.)

Прізвище, ініціали

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну роботу Перетятко Анни Вадимівни на тему:

«Формування публічних просторів великих міст»

виконаної на здобуття ОС «Бакалавр»

за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

у Державному торговельно-економічному університеті

Представлена на рецензію випускна кваліфікаційна робота носить актуальний характер, вирізняється своєчасністю, оскільки присвячена питанням формування публічних просторів великих міст на прикладі Деснянської РДА.

Під час аналізу авторкою використовувались теоретичні методи дослідження на основі використання Закону України «Про благоустрій населених пунктів», інформації з офіційних порталів Деснянської РДА та Київської МДА, метод аналізу, синтезу та класифікації, за допомогою яких вдалось отримати синтезоване поняття про досліджуваний об'єкт і водночас виділити напрями його удосконалення.

Метою дослідження є надання практичних рекомендацій для підвищення ефективності процесу формування публічних просторів Деснянської РДА. Робота складається зі вступу, двох розділів з двома підрозділами у кожному, висновків та пропозицій, списку використаних джерел і додатків.

Перший розділ висвітлює причини та передумови появи публічних просторів у великих містах, а також сучасний стан їх формування, зокрема сучасний стан формування публічних просторів Деснянської РДА.

У другому розділі визначено напрями удосконалення сучасного стану формування публічних просторів великих міст на прикладі м. Києва, а саме напрями удосконалення формування публічних просторів Деснянської РДА. Зокрема, були визначені рекомендації щодо покращення такого інструменту впливу на формування публічних просторів як Громадський бюджет участі.

Результати проведеного дослідження можуть бути використані міськими та районними державними адміністраціями, які мають на меті ефективний розвиток формування публічних просторів.

Випускна кваліфікаційна робота відповідає вимогам, виконана у повному обсязі і заслуговує на позитивну оцінку, а її авторка Перетятко Анна Вадимівна на отримання кваліфікації бакалавра відповідно до обраної спеціальності.

Рецензент